

tää käytännössä Tallinnan pronsisoturin jälkimainingeissa. Tässä yhteydessä nousee esiin jälleen uusi didaktiikan ja stimulaation välisen ristiriidan synnyttämä kielellinen ilmiö: virallista Venäjää lähellä olevalla kielellä ilmaistut, mutta sisällöltään absurdit vetoamukset, esimerkiksi Viron suurlähetystön tuhoaminen Moskovassa. Sen sijaan, että tämä ohitettaisiin ”absurdina”, Lassila osoittaa, että kyseessä on tietoinen tyyllinen keino, jolla Naši pyrkii välittämään didaktiikkaa nuorisolle sopivassa muodossa, siinä kuitenkin onnistumatta. Našin viestit muodostuvat ”epävarmasta äänestä didaktiikan ja stimulaation strategioiden välillä, joiden yhdistäminen on ollut liikkeen päätarkoituksena siinä koskaan onnistumatta” (s. 197).

Lassilan kirja tarjoaa syvällisen analyysin Našin viestinnän strategioista sellaisina kuin liike ne itse näkee. Toisin sanoen teos avaa tien siihen viestinnälliseen todellisuuteen, jossa järjestö toimii ja niihin strategioihin, joita sen ulottuvilla on. Sarjan ensimmäinen osa osoitti, miten Naši diskursiivisissa esityksissä loi itselleen ristiriitaisen paikan antagonististen ja agonististen suhteiden sisällä; Lassila puolestaan osoittaa sen, miten järjestön viestintä sijoittuu kahden keskenään ristiriitaisen voiman, didaktiikan ja stimulaation, väliin – ja aikanaan johti liikkeen hajoamiseen.

Entä vastaako Lassilan kirja myös sarjan ensimmäisen osat jättämiin kysymyksiin mummeliin ja zombien merkityksestä poliittisessa viestinnässä? Lassilan analyysin pohjalta niitä voi tulkita vastustajan demonisoinnin ohella myös viestinnällisinä taktiikoina muuttua tai nivoa yhteen kilpailevien kenttien hierarkkisia rakenteita. Ne eivät siis ole ”mummeleita” tai ”zombeja”, vaan ne ovat vain viittauksia kenttiin, yhteiskunnan alueisiin, joissa

”mummeleilla” ja ”zombeilla” on jokin tietty hierarkkinen asema.

Tämä vastaus kuitenkin ottaa poliittisen viestinnän huomioon vain instrumentaaliselta kannalta: miten tietyt viestit on rakennettu tiettyä päämäärää silmällä pitäen. Se ei siis vastaa paljon perustavanlaatuisempaan kysymykseen julkisuuden tilasta, julkisen tilan kunnosta. Lassila on käyttänyt Bourdieun kenttäteoriaa poliittisten viestien rakentumisen analyysiin. Kenttäteorian mahdollisuus tällaiseen analyysiin kuitenkin nojaa huolelliseen kentän empiriseen kartoitukseen. Bourdieun kenttä on syvälinen läpileikkaus yhteiskunnan tietyistä osa-alueista ja tarjoaa siten perspektiivin julkisuuden, poliittisuuden ja yhteiskunnan rakentuneisuuteen. Se olisi mahdollistanut myös kysymykset didaktiikan ja stimulaation ristiriidassa rakentuvien viestien suhteista yhteiskunnan rakenteisiin. Tässä yhteydessä molempien kirjojen hiljaisuus sukupuolesta nousee entistäkin ongelmallisemmaksi, sillä glamour ja seksuaalisuus, jotka tulevat kyllä esiin Lassilan analyysissä, kuitataan vain ilmauksena jostain poliittisemmasta: ”tulkitsem tämänkaltaisen esityksen [mini-bikinit, joissa on poliittinen teksti – JT] selväksi yritykseksi luoda ”uhmakkaan”

ja ”allistytävään” assosiaation didaktisen viestin sisällä” (s. 164). Epäilemättä se on juuri sitä, pikukutuhmuutta, sitä että bikinit eivät kuulu poliittiseen kenttään, mutta samalla se hyödyntää samoja kenttiä sukupuolen osalta, joihin Lassilan teoreettinen viitekehys nojaa: bikinit eivät ole poliittista, seksuaalisuus ei ole poliittista, nainen ei ole poliittinen. Lassila tarjoaa vastauksen siihen, *miten* mummeli ja zombit toimivat poliittisessa viestinnässä, mutta vastaus siihen, miksi mummeli ei ole poliittista, miksi nainen ei ole poliittista, jää vielä avoimeksi – vaikka tiedämme, että seksualisoitu nainen mahdollistaa uhmakkuuden tekstin poliittisessa tekstissä.

Lassilan kirja on tiivis ja se vaatii lukijalta täydellistä keskittymistä, mutta sellaisena se on myös palkitseva. Kirjat täydentävät mukavasti toisiaan, eivätkä pienet päällekkäisyydet ole häiritseviä. Ne tarjoavat myös korvaamattoman analyysin nyky-Venäjän poliittisten diskurssien ja viestinnän muodoista ja politiikan ja kansalaisyhteiskunnan suhteista ja kehityksestä. Kumpikin kirja olisi ansainnut huolellisen editoinnin, äidinkielen oikoluvun ja teknisen toimituksen.

Jaakko Turunen

Kaiken alkujuuri

Hannu Mäkelä: *Pushkinin enkeli*. Helsinki: Tammi, 2013. 304s. ISBN 978-951-31-7400-2.

Hannu Mäkelän romaanin *Pushkinin enkeli* suurimmat (ja kenties ainoat) ansiot ovat sen aihe ja aikarakenne. Mäkelä on rohkeasti tarttunut kunnianhimoiseen aiheeseen, Aleksandr Puškinin (1799–1837) elämään. Venäjän kansallisuuroilijasta eivät suomalaislukijat tiedä kovin paljon nimeä enempiä, joten romaa-

nilla on selvä tilaus, ja se tuntuu ilmestyvän juuri sopivasti nyt, kun Suomessa on havaittavissa lisääntyvää kiinnostusta venäläistä kirjallisuutta kohtaan.

Mäkelällä on kokemusta elämäkertomaanien kirjoittamisesta, sillä hän on kirjoittanut muun muassa Eino Leinosta, Eduard Uspenskista ja Aleksis Kivistä. Ja Puškinromaanin kerronnallinen ratkaisu on lähtökohdiltaan kiinnostava: romaanissa Puškin muistelee

elämänsä käännekohtia valmistautuessaan viimeiseksi jäävään kaksintaisteluun D'Anthèsia vastaan. Koko elämäntarina tulee siis kerrottua takaumina klassisen yhdenpäivänromaanin muodossa, ja tällainen kerronnallinen intensiteetti sopii hyvin viimeisen päivän alati tiivistyvän tunnelman kuvaamiseen.

Romaanin lukuisista heikkouksista keskeisimpiä on kenties sen genren ongelmallisuus. Sillä Puškinin enkeli ei ole mikään metafora, vaan hahmo, joka piiptahtaa romaanissa silloin tällöin keskustelemassa runoilijan kanssa. Mäkelän enkeli on ennen kaikkea runoilijan harhakuva, mutta saa välillä myös hyvin inhimillisiä piirteitä. Muuten realistisessa romaanissa tämä fantasiaelementti tuntuu jotenkin ylimääräiseltä, sillä se ei ole tarpeeksi vahva johdatellakseen tekstiä maagisen realismin suuntaan, mutta ei myöskään tulkittavissa vain realismin viitekehyksessä kuvatuksi uneksi tai houreeksi.

Romaanin toinen ongelma on päähenkilön kuvaaminen. Välillä Puškinin hahmon kuvaaminen saa turhan provokatiivisia sävyjä. Hänen naisseikkailunsa ja velkakierteeseen johtava hurjastelunsa tulisivat lukijalle selviksi hieman

vähemmälläkin alleviivaamisella. Epäselväksi jää sen sijaan se, miksi Mäkelä on valinnut jonkinlaiseksi kerronnalliseksi tehokeinokseen eräänlaisen naiiviuden: ”Ja bang ja hopsis ja hupsis – äkkiä velan perään on taas saatu häntä, [--] 1000 ruplan pituinen” (s. 97), tai ”Naiset naiset naiset. Miten teitä ilman voisi silti elää? Ei mitenkään.” (s. 121).

Ristiriitaisia näkemyksiä synnyttäneen lukijoissa kenties myös Puškinin tapa ajatella usein riimissä. Tavallaan ajatus on hauska, mutta riimittely tuntuu useimmiten johtavan tahattomaan komiikkaan, ja tuovan ajoittain mieleen Harmsin anekdootit Puškinista. Tähän taas realistisen romaanin tuskin voi olettaa pyrkivän. ”Väärät kortit saan jaossa aina. Elämä on laina” (s. 119), Puškin pohdiskelee epäonnistumisiaan. Ja päätettyään aloittavansa elämäkertaromaaninsa kirjoittamisen tapaamisestaan vaimonsa Natalian kanssa hän toteaa aloittavansa kirjoittamisen ”siitä, siitä juuri. Sepä kaiken alkujuri suuri” (s. 92).

Käsittämättömintä Mäkelän romaanissa on kuitenkin ehkä hänen tapansa ”värittää” kerrontaa venäjänkielillä ilmaisuilla (jotka hän kaikenlisäksi translit-

teroi omien sääntöjensä mukaan, tosin varoitettuaan lukijaa tästä esipuheestaan). Jonkinlaiselta orientalismin perinnöltä ja eksotiikan tavoittelulta tuntuu, kun suomalaisen kirjailijan romaanissa lausahdellaan vähän väliä venäjäksi. Useimmiten Mäkelä toteuttaa tämän vieläpä niin, että asiat toistetaan heti suomenkielisen ilmaisen jälkeen venäjäksi: ”suojelusenkeli? angel-hranitel?” (s. 29), ”mustalaistyttö, tsyganka Tanja” (s. 29), ”viisi minuuttia – pjät minut” (s. 130), ”kurja oli myös se kaupunki, merzkoe gorodishko!” (s. 40). Lukijaa koetellaan ehkä pahimmin kuitenkin silloin, kun ”kaksintaistelun sijasta” puhutaan ”duellista” ja runoilijan sijasta ”poetasta”.

Puškinin runojen käyttäminen juonen motivoimissa kohdissa sen sijaan toimii hyvin. Tosin Mäkelä, joka käyttää siteeratessaan omia suomennoksiaan, olisi voinut myös jonkinlaisen lähdeviiteratkaisun avulla mainita alkuperäisen runon. Kyseessä ei ole hieno romaani hienosta runoilijasta, mutta vähintäänkin omaperäinen elämä suomalaislukijalle.

Anni Lappela